

Fejedelem az iskolapadban

Híre ment, hogy Büttner tanító úr még a szokásosnál is idegesebb. Márpedig mostanság egyfolytában az. Főleg, amikor ennek az osztálynak tart órát. A felvigyázó fiú ezért most különösen gyors és határozott volt. Azonnal Felállj!-t vezényelt, amint meglátta belépni az ajtón, s pattogó szavakkal kezdett bele mondandójába.

– Alázatosan jelentem, az osztály létszáma teljes, s ma 1783. november...

Nem tudta végigmondani, mert máris belevágtak a szavába.

– Nem érek én erre rá! Üljenek le! – mondta a tanító, majd a hóna alatt hozott iratköteget az asztalra dobva, magyarázólag hozzátette – Láthatják, hogy sok a dolgom.

Szúrós tekintettel végignézett a tanítványain. Egy kivételével valamennyi behúzza a fejét, a padot vagy a cipőfűzőjét búvóli, igyekezne láthatatlan lenni. Az az egy azonban, ott a második padban – mi-ként legtöbbször – most is álmodozni látszik. Csillog a szeme, állja a tekintetét, közben még mosolyog is, de valójában megint messze járhat az esze... Na, de csakugyan nem érek erre rá – jutott eszébe.

– Mint említettem, sok a dolgom. Csendet kívánok. Ezt a csendet biztosítandó, komoly feladatot bízok önökre. Nevezetesen a számok összeadását egytől százig. Ki lesz elsőként kész? A legfürgébb ötöt, akik a helyes eredményt súgják a fülembe, megjelesezem érte.

Ismét körülnézett, s örömmel látta, hogy minden lurkó buzgó számolásba kezdett, tollaikkal versenyezve szántják a papírt. Kivéve egyet, azt a bizonyost a második padban. Ő továbbra se mozdul. Félrebillent fejével épp a mennyezetet nézi. Már épp rászólt volna, amikor ismét eszébe jutott, hogy ezt az órát a tanfelügyeletnek szánt összesítésre szánta. Végül is csendben van, s most az a lényeg – nyugtázta magában a tényt. Két iratot szétnyitott és hol az egyikből, hol a másikkól másolt át valamit egy harmadik papírra. Régen kezdte a pályáját, a feladatot nem most adta föl először, pontosan tudta, mennyi

Görög Júlia rajza

időt nyer vele. Elegendőt csaknem a kiharangozásig. Még csak ötödször vagy hatodszor mártotta azonban a tintába a tollát, az ábrándos kisfiú a második padból máris az asztalához jött és a fülehez hajolt. Ráadásul jó számot sutyorgott.

– Ötezer-ötven.

– Csak nem azt akarja állítani, hogy ezt most számolta ki?! – kérdezte felháborodottan a tanító. Nem tűrhetem, hogy megint bolonddá tegyen! – háborgott magában. Máskor is mindenkit megelőzve oldja meg

Karl Friedrich Gauss, aki új fejezetet nyitott a matematikában, így fedezte fel a számtani sor összkapcsolását. És ez csak az első felfedezése volt! Jelentős matematikus vált belőle, de csillagászként és fizikusként is megismerte s örzi emléket a világ. Róla nevezték el a mágneses tér mértékegységét, de korunk matematikuspalántáinak a Gauss-eloszlás is kötelező tananyag. Már életében olyan híre volt, hogy – a tekintélytisztelőnek aligha nevezhető – Napóleon állítólag megtiltotta tüzeinek Göttingen ágyúzását, amikor hírére vette, hogy Gauss is a városban tartózkodik. Még egy dicsőítő címet is ráaggattak. Ő lett „a matematikusok fejedelme”. Annak idején Büttner tanító úr szerzett számára hercegi támogatókat, akik nélkül egy nyergesmester fiából aligha lett volna egyetemistát járt tudós férfiú. Örök életében hálás volt ezért. Az a régi ölelés a haláláig melengette szívét.

a feladatokat, és számos esetben keltett már benne olyan érzés, hogy valamiképp csal ez a legényke. Mostanáig azonban nem jött rá, hogy hogyan. Mostanáig! Mert ezt most egyértelműen tetten érte.

Szó szót követett – immár felemelt hangon. A kisfiú erősködött, hogy ott, és akkor végezte el a számítást, a tanító úr viszont egyre inkább arra hajlott, s azt hajtogatta, hogy valamelyik korábbi tanítványa árulhatta el, adhatta tovább a végösszeget.

– Gauss, maga nem mond igazat! – ripakodott rá. – Be is bizonyítom: adja össze háromszázegyötől négyszázig az összes számot, de ugyanolyan függén, mint előbb!

Belekezdett volna valami erkölcsnemesítő szózatba is. A megfelelő feddő szavakat fontolgatta, amikor a fiú újra megszólalt.

– Harmincezer-ötven!

A tanító arcára kiült a döbbenet. Majd szétvetette a méreg, hogy ez a pimasz apróficó még tetézi is a szemtelenségét. Rápirítani csak úgy tudnék – ötlött fel benne – ha magam is neki ülnek, előbb leírnám, majd összeadnám a számoszlopot. Háromszázegy meg háromszázkettő meg háromszázhárom meg háromszáznégy... Nincsen rá időm – gondolta tovább –, de azt sem hagyhatom, hogy ez az orcátlan kölyök tovább pimaszkodjon. Most is milyen gúnyosan néz, s az egész osztály rajtam vigyorog. Mít tegyek? – ült ki arcára a tanácstalanság.

A kisfiú, észelve, hogy a levegőt kapkodja, megszánta a katedra urát, s elárult a titkot.

– Egyet vettem előlről és egyet hátulról – mondta büszkén.

No, ettől ugyan nem lett okosabb a tanító úr, sőt ha lehet, még értetlenebbül nézett.

– Egy meg száz az százegy. Kettő meg kilencvenkilenc az százegy. Három meg kilencvennyolc az százegy... Ötvenszer százegy az ötezer-ötven!

Háromszázegy meg négyszáz az hétszázegy, háromszázkettő meg háromszázkilencvenkilenc az hétszázegy... Ötvenszer hétszázegy az harmincezer-ötven!

Ekkor egészen különös villámok cikáztak át Büttner tanító úr tekintetén. Tiszta lapot kapott elő, s ceruzája mintha önálló életet élne úgy száguldott ide-oda a papíron.

– Más számokra is igaz! – törölte meg verejtékező homlokát.

Felállt és hosszasan magához ölelte a kisfiút, megsimogatta a fejét. Olyan érzelmi viharok dúltak benne, hogy az iskolában kötelező magázásról is megfeledkezett.

– Ne haragudj, kisfiam! – mondta, majd némi szünet után folytatta. – Nem is tudod mit cselekedtél.

Fátyolos hangon szólalt meg újra. Nem is diákjának, inkább önmagának mormolta, csak úgy maga elé:

– És még csak hatéves! Ó fog engem tanítani?

Hegedűs Sándor

A régi német tízmárkason szerepelt Gauss-portré

Családi játék

A Marokkó leírása
a BARÁTSÁG XIX. évfolyamának
2. számában (2012. április 15.),
a 7120. oldalon olvasható